

Programnoter.

Jeg tillader mig at begynde med et par citater fra Karl Aage Rasmussens fabelagtige bog om Johann Sebastian Bach, nu da al musikken i denne koncert er af Johann Sebastian Bach.

“Hvordan i alverden var det muligt for noget menneske at skrive musik af så altoverskyggende kvalitet og vægtfylde i så vældige mængder? Det sidste så meget mere som de seneste års arkivstudier har sandsynliggjort at mindst en tredjedel af Bachs livsværk - koncerter, klavermusik, kantater, passioner m.m. - er gået tabt. Og dog udgør hans musik et næsten uendeligt univers, svært at omfatte eller overskue, labyrintisk selvfornyende.”

Han var far til 20 børn og passede embederne i fire kirker i Leipzig i årtier. Som med Mozart fatter vi ikke graden af effektivitet, disse genier kunne afstedkomme. Godt nok havde Bach næppe brug for at tænke mere end én tanke, før hans musik var perfekt, og man sidder i dag med fornemmelsen af, at det største problem var, at få tid til at skrive allerede færdigkomponeret musik ned på papir. Alligevel var han bare en “ordinært ansat embedsmand”, der skrev den musik, han var ansat til at skrive. Når Bach var ansat ved et hof, skrev han hofmusik; når han var ansat i en kirke, skrev han kirkemusik. Havde han været ansat ved en opera, havde han sikkert også mestret den genre.

Karl Aage Rasmussen skriver videre:

“For hans musik er jo sindrig, manglaget og kompliceret. Den fremkalder kun sjældent decideret kropsvarme, dens følelseslandskaber åbner sig mod højere himle, og det alene burde vel svække dens gennemslagskraft i en verden mere optaget af krop end af sjæl.”

Men det er bare ikke sket. Bachs musik er mere populær og mere spillet end på noget andet tidspunkt. På trods af barok tyngde, alvor, matematik, kontrapunktik og mange andre ting, som ikke hitter i vores tid, er musikken lytteværdig. Måske har vi brug for noget, der stiller vores tilværelse i et andet perspektiv? Hvis romantikken er hvidt brød, er barokken rugbrød.

Må jeg indspille en cd på dit orgel?

Og det måtte Vibeke Astner da hjertens gerne; og det gjorde hun så sidste år.

Det er blevet til cd'en “Bach en stille time”, hvor Vibeke Astner har plukket de mest stille, indadvendte og mental-hygiegniske orgelkoraler fra den samling, der hedder “18 koraler” - eller Leipzig-koralerne.

Bach blev udnævnt til Thomaskantor i Leipzig i 1723, og man ved, at fra slutningen af 1730'erne begyndte Bach at samle og nedskrive orgelkoraler, som han allerede havde skrevet tilbage i Weimar-tiden i 1707-1716. Frem til 1742 nedskrev han de første 13 koraler; så fulgte en pause frem til 1746, hvor nummer 14 og 15 stødte til. Endnu en pause og de sidste tre koraler i Bachs sidste leveår. Han kaldte aldrig selv samlingen for Leipziger-koralerne. Det er en titel, eftertiden har givet dem.

Det er store koraler. De koraler, der spilles ved denne koncert, varer mellem 5 og 8 minutter, hvilket i en forjaget dansk folkekirketankegang gør dem delvis uegnede til det, de ellers var egnede til, så i dag spiller vi dem oftest som koncertmusik.

I Bachs anden samling af store orgelkoraler - Clavierübung Dritter Teil - har Bach selv valgt at omkranse koralerne med et stort prælude og fuga og derved skabt en gudstjeneste med alle gudstjenestens musikalske led.

Som Vibeke Astner skrev til mig i en mail, blev det ikke en helt stille time, fordi hun først og sidst spiller et af Bachs store vægtige prælude og fugaer.

Allein Gott in der Höh sei Ehr hedder på dansk Aleneste Gud i Himmerig og spilles i to af de versioner Leipzigerkoralerne indeholder. Den første med en forsirret melodi i sopranstemmen; den anden med en næsten lige så udsmykket melodi i tenorstemmen. Aleneste Gud i Himmerig er synonymt med Gloria - lovsangen - der, sammen med kyrie, indleder de fleste gudstjenester.

Melodien til **Nun komm, der Heiden Heiland** kender vi dårligt på dansk, hvor vi i øvrigt kalder den for “Op dog Sion ser du ej”. Den bagvedliggende tekst hører til 1. søndag i advent. Korallen er en af Bachs mest “kendte” og den findes i både klaver- og orkestertranskriptioner. Andre instrumenter kan nemlig være lidt misundelige på organisternes enorme Bach-repertoire.

An wasserflüssen Babylon er en tekstparafrase over psalme 137 om Babylons floder, men er oftest associeret med melodien/ teksten “Her ser jeg da et Lam at gå” underforstået til korsdøden på en langfredag. Igen en koral med melodien i tenorlejet, mens de to øverste stemmer spinner en liflig sats af melodimateriale.

En dag baglæns til skærtorsdag hvor **Schmücke dich, o liebe Seele** hører til. På dansk har vi den som den stort set ikke benyttede melodi “Jesus livets sol og glæde”. (Vil du gerne høre denne koral igen spilles den også 23. august ved sommerens sidste koncert).

Von Gott will ich nicht lassen - med undertitlen il canto fermo nel pedale - har ingen fast placering i kirkeåret. Skulle du nu sidde og vente på at melodien kommer i meget dybe toner, så tro om. Pedalet spiller melodien i sopranlejet.

Anekdoten vil, at Bach på sit dødsleje dikterede **Vor deinen Thron tret ich** til datteren Elisabeth Juliane Friederica. Bach var på det tidspunkt næsten blind og dermed ude af stand til at arbejde og kunne jo nok ane, hvor det bar henad. Under alle omstændigheder er det symbolsk, at denne koral er den sidste i Leipziger-koralerne. Efter at “have stået for Vorherres trone” var der ikke mere skaberkraft i Bach, men hans overleverede musik til os, er en enorm gave.

Det burde være unødvendigt at nævne at efter koncerten, hvor der som altid er en lille udskænkning, vil det være muligt at købe cd'en - skulle du få lyst til en meditativ time senere på året.